

Основни принципи в преподаването на деца с друг майчин език

1. Запознаване с / определяне на езиковото ниво на децата

Много е важно да познаваме езиковото ниво на децата. От една страна да знаем какви са грешките, които децата правят, защото те показват какво трябва да усвоят по езика и как трябва да ги подкрепим. От друга страна, за да знаем какво могат децата и да стъпим на него като основа.

2. Инпут преди аутпут

Езиковите структури и лексика, които се очаква обучаемите да използват, трябва да бъдат въведени и неколккратно употребени от учителя преди учениците да трябва да ги употребят.

3. Учителят като езиков ролеви модел

От това колко и как говорим с децата, зависи до голяма степен тяхното усвояване на българския език.

4. Езикова корекция

Езиковата корекция (имплицитна и експлицитна) е много важна част от езиковата подкрепа. Чрез нея се работи не само по правилните форми, но се обогатява и езиковият инпут.

- Преди корекция да се дава възможност за самокорекция
- Преди корекция са се питат други ученици за правилния отговор
- Експлицитна корекция - назоваване на правилната форма (**Аз справих с това. - Казва се аз се справих с това.*)
- Имплицитна корекция - даване на езикова обратна връзка, т.е. изказването на детето се повтаря или преформулира като се употребява правилната структура (**Аз справих това. - Да, ти се справи със задачата. Виж, и аз се справих.*)

5. Планирана работа с лексика

- Определяне на ключови думи

Ключовите думи в урока са думите, без които материалът не може да бъде усвоен и трябва да бъдат въведени предварително. Те не трябва да бъдат много, оптимално е **около 7 (плюс/минус 2-3 думи)**. Водещ фактор за избора им е преценката на езиковото ниво на децата и на речниковия им запас, т.е. да не се очаква, че децата на тази възраст трябва да знаят една или друга дума.

- Въвеждане на непозната лексика/Активиране на позната лексика

Ключовата лексика, която се употребява в урока, трябва да бъде въведена от учителя, както и познатата лексика по темата да бъде активирана. Добре е ключовите думи да

останат видими за децата през цялото време докато се работи по темата (на дъската, плакат или работен лист).

За въвеждане на лексика и за обясняване на думи в урока могат да бъдат използвани различни методи и дейности (дефиниция и перифразирание, **визуализация** с картинки, визуализация с жестове и мимика, синоними, включване в изречение, словообразуване (напр. *лешояд, осояд*).

4. Структурирана работа с текст

Текстът трябва да бъде **адаптиран** според езиковото ниво на учениците - съкращаване и ясно структуриране на текста, както и неговото преформулиране с по-прости изречения и еднозначни каузални и темпорални връзки. Към текста трябва да има задължително **дидактична разработка** (списък с ключови/непознати думи с обяснения и илюстрации към тях, въпроси към текста, визуализация на текста: чрез таблици, схеми, стрелки, карти диаграми и др.), които да подпомагат разбирането и извличането на информацията.

6. Емоционална подкрепа

При децата с друг майчин език могат да се наблюдават емоционални проявления, които се дължат на недостатъчно владение на езика (срам, изолираност, фрустрация, загуба на мотивация). Затова е необходимо да им бъде оказана подкрепа и в това отношение.

- Да се познават **силните страни на децата**. Винаги да се гледа какво може детето езиково, а не какви дефицити има, за да се използва като основа за развиване на езиковите умения.
- **Подкрепяща среда в класната стая** - учителят трябва да мотивира учениците да говорят, да ги изчаква да обясняват по-подробно, да обобщава казаното от тях, да елицитира (да подава началото на думата или изречението, за да могат учениците да го продължат).
- **Работа в екип** - деца, които не владеят достатъчно езика да работят заедно с такива, които го владеят повече.
- **Ментор/бъди** - езиково напреднало дете помага на дете, което още не владее достатъчно езика.
- **Кукла/протагонист** - герой, в който децата се превъплъщават и трябва да говорят вместо него или той прави грешки на български и те трябва да го поправят.
- **Театър** - децата влизат в роля и по този начин се отпускат да говорят.